

MIŇO TICHÝ

MRAČNÁ
NAD ZILINOU

ARTIS OMNIS

MRAČNÁ NAD ŽILINOU

Miňo Tichý © 2024

Cover © Jana Kollárová 2024

Slovak Edition © Artis Omnis 2024

ISBN 978-80-8201-256-2

Miňo Tichý

MRAČNÁ
NAD ŽILNOU

ARTIS OMNIS

Táto kniha by nevznikla bez podpory mojej rodiny a priateľov. Našiel som u nich cenné rady a oporu vo chvíľach, keď sa ma zmocnili autorské bloky či pochybnosti. Ich príbehy a spomienky mi boli inšpiráciou pri písaní.

MRACĀNÁ NAD ŽILNOU

Vysokotlakový parný stroj hnal lokomotívu neúprosne vpred. Na jej kovovom tele sa skvel nápis Československé dráhy a z komína v prednej časti vychádzal kúdol čierneho dymu, ktorý sa ako stužka vinul ponad desiatku vozňov pre cestujúcich. V poslednom z nich sa viezli elegantná mladá žena vo flanelových šatách s popelínovou halenkou, zadumaný muž, ktorý už na pohľad vyzeral ako úradník, a tucet mužov z četníctva v tmavých vychádzkových oblekoch.

Medzi nimi kapitán Andrej Fojt. Zdalo sa, že len nemo pozerá z okna, usadený na čalúnenej drevenej lavici. Pred očami mu ubiehala zasnežená krajina a on sústredene pozoroval každý jej detail. Sem-tam si plniacim perom urobil krúžok do mapy, občas k nemu úhľadným krasopisom pridal pár poznámok. Oproti kapitánovi sedel poručík Sabol, privreté oči ukrýval za tmavými sklami okuliarov a driemal. Ostatné osadenstvo kapitán strategicky rozmiestnil po poloprázdnom vozni. Každý vstup strážiła dvojica, z ktorej mal jeden vždy v dosahu opakovaciu pušku Mannlicher model 1895 opretú o drevom obloženú stenu vozňa. Zvyšok mužov posedával v blízkosti rozmerných batožín a hral karty.

Vlak s kvílením brzd zastavil v stanici Trenčín. Kapitán Fojt si z pravého oka zložil monokel a zo záhrenia saka vytiahol strieborné hodinky na retiazke. Podľa nich vlak meškál takmer hodinu. Vonku vládla mrazivá zima a chlad sa dobýjal dnu. Z malej piecky sa,

našťastie, šírilo príjemné teplo, a tak sa četníkom cestovalo celkom pohodlne.

Poručík Sabol sa náhle nespokojne zamrivil. Máтали ho zlé sny. Vlastne sa to dialo, odkedy sa tu ocitol. Vystrašene otvoril oči, preskúmal okolie a opäť sa ponoril do driemania.

Kapitán sa zatváril vážne, Sabolov nepokojný spánok mu robil starosti. Chvíľu naňho s obavami hľadel, no napokon sa zadíval na vločky poletujúce za oknom.

„Aj vtedy snežilo...“ šepol si s povzdychom sám pre seba. V ten deň, keď sa prvýkrát s mužom oproti zoznámil, panovalo vonku takmer rovnaké počasie. Vtedy sa však jeho priateľ a kolega ešte nevolal Lukáš Sabol...

Nad horou Monte Grappa sa držali ťažké sivé mraky a zasypávali krajinu snehom. Na malej plošine s dobrým výhľadom do údolia, ktoré pretínala rieka Piava, stálo opevnenie. Žiadna veľká pevnosť, len niekoľko prepojených zákopov vystužených drevenými guľatínami uprostred údolia posiateho krátermi. Všade okolo ležali telá. Niektoré vcelku, iné roztrhané na kusy. Vnútornosti vyliezajúce z rozorvaných torz toho, čo bolo kedysi ľuďmi, sa miesili so šrapnelmi a hrudami zmrzutej pôdy. Flaky rubínovej krvi sa vpíjali do bieleho snehu.

Československý legionár Andrej Fojt sedel na svojom stanovišti. Opieral sa o hradbu z vriec naplnených zeminou. Z prehriateho masívneho chladiča guľometu Maxim stúpala para a jeho hlaveň ticho mierila do voľného priestranstva medzi opevnením a blízkym lesom. Už neštekala salvy výstrelov. Len cielila do priestoru posiateho padlými v rakúsko-uhorských uniformách. Mnohí z nich boli Slováci či Česi. Tak ako on a jeho padlí druhovia na druhej strane zákopov. Fojtovi bolo z bizarnosti tej scény zle a clivo. Natiahol ho a s bolesťou vyvrátil zvyšky obsahu svojho žalúdka. Veľa toho už v sebe nemal.

Pravá ruka sa mu triasla, zvieral v nej revolver. Druhou si pritláčal ranu na bruchu, z ktorej vyvieral prameň krvi a vpíjal sa do hne-

dej látky jeho uniformy. Bolesť mu z toho miesta vystreľovala až do hlavy. Ani nevedel, ako dlho už takto sedí a pozerá sa na mŕtvych druhov. Zdalo sa, že nažive ostal len on. Do jeho mysle sa neúprosne dobýjala myšlienka, či je toto miesto, kde umrie. Svoje dieťa ešte ani nevidel. Malo sa narodiť pred tromi mesiacmi, no pošta z domoviny sa k dezertérovi, ktorý zradil vlasť a pridala sa na stranu nepriateľa, dostať nemohla. V očiach sa mu zaleskli slzy. V ten deň už niekoľký raz.

Periférne zbadal postavu. Trmácala sa v závejoch snehu pomedzi chladnúce mŕtvol. Fojt s námahou vystrel ruku so zovretou zbraňou, oprel si ju o násyp a zamieril. No nemohol strieľať. Na takú vzdialenosť by netrafil. Musel počkať. A to čakanie mu pripadalo ako celá večnosť. Prst na spúšti sa mu zľahka chvel.

Muž v podivnom oblečení ho zatiaľ nezbadal. Vystrašeným pohľadom preskakoval po rozstrieľaných nebožtíkoch ležiacich v zakrvavenom snehu, kde-tu sa k niektorému prikrčil. Zdalo sa, akoby im prstom kontroloval tep. No ten na chladných telách nahmatať nemohol. Chvíľu takto pobehoval a do jeho tváre sa čoraz viac vtláčala hrôza.

Fojt dýchal stále plytšie. Snažil sa sústredene mieriť na cieľ. Z času na čas sa mu na okamih zatmelo pred očami. Zakaždým, keď sa opäť spamätal, zahliadol muža v dlhom koženom kabáte s huňatým golierom o kúsok bližšie.

Až odrazu stál rovno pred ním. Fojt zhíkol, pokúsil sa znova zamieriť svoju zbraň, no tá mu vypadla z roztrasenej ruky. Vydesene cívil na príšelca. Ten na neho vypustil celú salvu slov, ktorým nerozumel. Nebolo to po maďarsky ani nemecky. Dokonca ani po taliansky, aspoň podľa toho, čo dokázal Fojt vo svojom stave posúdiť.

Muž náhle zmĺkol. Zhlboka sa nadýchol a čosi potichu šepol. V očiach mu na okamih zasvietila zelená žiara. Nato vydýchol obláčik bielej pary a opýtal sa: „Som v pekle?“

„Andrej, vyrážame z Trenčína,“ štuchol do driemajúceho Fojta poručík Sabol.

„Vďaka, Lukáš!“ prebral sa kapitán a dlaňami si pretrel rozospaté oči. Pohladil si hladko oholenú tvár a zívól. Ani si neuvedomil, kedy pri spomienkach na prvé stretnutie s Lukášom Sabolom zaspal. Opäť skontroloval čas. Spal kratšie, než si myslel. Ani nie pätnásť minút. Nateraz to muselo stačiť.

Vlak sa dal pomaly zas do pohybu a zanechával za sebou peróny trenčianskej stanice.

„Lukáš,“ kapitán oslovil oproti sediaceho poručíka.

„Áno?“

„Pokračuj v mapovaní možných rizík!“ prikázal a posunul k nemu pero a blok s poznámkami.

Poručík Sabol bol, tak ako aj zvyšných jedenásť mužov vo vagoné, príslušníkom novej jednotky četníctva. Väčšinu z nich si na misiu vybral osobne kapitán Fojt. Jednotku zodpovednú za bezpečnosť Vavra Šrobára a celého Ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska. Pripadla jej neľahká úloha zabezpečiť presun úradu zo Skalice do Žiliny. Nová Československá republika si ešte len nachádzala miesto na mape Európy. Nepriatelia nového štátu sa mohli ukrývať hocikde. Kapitán si to uvedomoval viac než dobre, preto nechcel nič ponechať náhode.

Poručík Sabol po zvyšok cesty bystrým zrakom pozoroval striedavo mapu a svet za oknami. Každý most, viadukt či dom v blízkosti trate vzbudzoval jeho záujem.

„Ostatní, poďte sem, dáme si poradu!“ zavelil Fojt, keď vlak opúšťal Považskú Bystricu, a na hlavu si nasadil pinč. Čierny klobúk s okrúhlym vrškom a úzkou strieškou mu dodával vážnosť, ktorú práve potreboval. „Je načase zhodnotiť našu situáciu, páni a dáma,“ spustil a prezrel si tváre prítomných, ktorí postávali okolo neho. Miesilo sa v nich očakávanie s nadšením. Úloha, pred ktorou stáli, bola v skutku historická. No dobre si uvedomovali aj to, že sa o ich práci svet nedozvie. Teda za predpokladu, že uspe-

jú. Prípadný neúspech by totiž znamenal katastrofu nedorozumených následkov.

„Situácia sa nám značne skomplikovala v momente, keď maďarské vojská vytlačili naše oddiely a obsadili Žilinu,“ naoko nezaujato zhodnotil poručík Čatloš.

„Áno, to je prvá a asi najväčšia komplikácia,“ súhlasil kapitán a opäť sa zamyslene poškrabal na líci. Stále si ešte len zvykal na svoj nový vzhľad vždy oholeného elegána. Najmä po rokoch v zákopoch, kde mával husté strnisko a bradu. „V každom prípade toto bude musieť vyriešiť niekto iný. S našou pomocou, samozrejme. Poručík Sabol, čo k tomu máme?“ s otázkou sa zameral na dovtedy mĺkveho Lukáša.

Ten nebadane pohlol perami a čosi šepol. Kapitán dobre vedel, že mu v očiach ukrytých za okuliarmi s tmavými sklami prebleskla zelená žiara.

„Podľa informácií od armády hrozí, že sa Maďari pokúsia tiahnuť popri Váhu s cieľom obsadiť železničnú stanicu v Dolnom Hričove a potom pôjdu cez Veľkú Bytču na Trenčín,“ prehovoril hlasom, ktorý znel ušiam každého zúčastneného trochu inak. Napríklad taký seržant Vámoš počul v jeho reči výrazný vplyv maďarčiny, presne ako sa hovorilo u nich doma.

„Čo s tým môžeme urobiť?“ Ak táto správa kapitána nejako vystrašila, nedal to na seba zvať. Na rozdiel od jedinej ženy vo vozni. Tej sa strach doslova vpísal do tváre. Kapitán sa na ňu na krátko zahľadel a podvedome sa usmial. Odkedy sa k nim ako účastníčka misie pridala, stávalo sa mu to akosi často.

„V Bytči sa nachádza jednotka Slovenskej národnej gardy. Iste, ide o dobrovoľníkov, ale majú skúsených veliteľov a ešte v novembri sme im z Trenčína poslali stodvadsať pušiek a náboje. Navyše sa v meste nachádza pár českých četníkov a 2. československá námorná stotina. Myslím, že pri troche šťastia by to mohli zvládnuť,“ dokončil Sabol, pohrávajúc sa s malým medailónom na retiazke. Prstami pritom zakrýval kamienok v jeho strede, ktorý zelenkavo žiaril.

„V poriadku. Poručík, pôjdete na veliteľstvo gardy. Zabezpečte im, čo budú potrebovať. My ostaneme pár dní tu a budeme plánovať ďalší postup...“

„Akože tu?! A akých pár dní?“ kapitánovi skočil do reči úradník Andráš so samotného ministerstva.

„Ostaneme tu v tomto vozni, pán inžinier. Nemusíte sa ničoho obávať, zakúpime si a bude tu znesiteľne. Lavíc máme viac než dosť. Nejaký ten čaj si na piecke uvaríme tiež a stravu si zaobstaráme. Isto sa každému ujde aj deka. Utajenie je našou najsilnejšou zbraňou, takže vozeň sa od súpravy odpojí pred návratom do Prahy. Slečna Binderová?“ otočil sa k mladej žene a nespokojného úradníka Andráša odignoroval.

„Áno, pán kapitán?“ Binderová odpovedala prekvapene. Podľa Fojtovho odhadu mohla mať asi osemnásť rokov. Pochádzala z Prešporka a Andrášovi robila zapisovateľku, takže so sebou všade vláčila kufríkový písací stroj Olympia. Keď písala, kapitánovi klepanie písmen až desivo pripomínalo strelbu z guľometov v zákopoch.

„Mrzí ma to, ale budete musieť strpieť trochu nepohodlia,“ vysvetlil jej previnilo a vystrúhal ustarostený výraz.

„Uisťujem vás, že som zažila aj oveľa horšie miesta na prenocovanie,“ odušila Hana Binderová a pri spomienke na svoju strastiplnú cestu do Prahy na sklonku vojny sa pousmiala. Šla si vtedy tvrdohlavo za svojím cieľom. Bez ohľadu na prosby a obavy rodičov. Musela byť pri vzniku vysnívaného nového štátu. A keďže práve stála medzi četníkmi a vládnyim úradníkom, zjavne sa jej to aj podarilo.

Kapitán mal na okamih pocit, že jej úsmev patrí iba jemu.

„O chvíľu budeme v Hrabovom, páni,“ ohlásil poručík Čatloš a spokojne sa pozrel na kapitána.

„Tak, každý vie, čo má robiť. Pán Andráš, spojte sa s ministerstvom a o všetkom ho informujte!“ poručil celkom neodbytno kapitán. Potreboval dostať z vožňa civilov. Aby svojim slovám dodal ešte väčší dôraz, pohľadom ostal visieť na úradníkovi.

Zdalo sa, že Andráš pochopil, lebo si chvatne začal baliť veci zo stola a súkal ich do malej aktovky. Čosi si pritom šomral popod nos, no tomu viac nik nevenoval pozornosť. Medzi chlapmi si nezískal dobrú povesť. Neustále sa len prehrabával vo svojich dokumentoch a mladej Binderovej diktoval celé stohy textov. Neprestajné búšenie do klávesov písacieho stroja liezlo všetkým na nervy.

Netrvalo dlho a inžinier Andráš so zapisovateľkou opustili vozeň, a tak dnu ostal len tucet mužov zo špeciálneho oddelenia četníctva.

„Ako to vidíte, kapitán?“ prehovoril poručík Čatloš.

„Keď sa vyrieši ten problém s maďarským vojskom...“ nestihol dokončiť.

„Ak sa vyrieši,“ pochybovačne mu skočil do reči Čatloš.

„Vyrieši sa, o tom nepochybujem. Poručík Sabol sa o to postará.“

Sabol súhlasne prikývol. Na jeho mlkvu povahu si kolegovia zvykli. Rovnako aj na jeho zvláštne správanie, ktoré často vzbudzovalo zvedavé otázky. Odpovede na ne však zvyčajne neprichádzali. Lenže z poručíka vyžarovalo čosi, vďaka čomu si ich dôveru získal.

„Potom príde na rad naša práca,“ opäť sa slova ujal Fojt. „Vidím v zásade dve riziká. Ak bude niekto chcieť spáchať atentát na Šrobára a jeho úradníkov, urobí to dvoma spôsobmi. Zaútočí na vlak na príhodnom mieste. Tak, aby spôsobil čo najväčšie škody. Ja a tuto poručík Sabol sme po ceste zmapovali všetky možné rizikové miesta, všakže?“

„Iste. Nie je ich veľa ani málo. Odpáliť trať nie je problém kdekoľvek, ale aby nepriatelia uložili výbušniny nenápadne, na to už nemajú veľa možností.“

„Toto bude vaša úloha, poručík Čatloš. Vezmite si mladého Vámoša a dvoch mužov a vráťte sa vlakom do Trenčína. Na veliteľstve 25. streleckého pluku vám dajú toľko vojakov, koľko bude treba. Pošlem telegraf plukovníkovi Schoblovi, nech vás očakáva. Zabezpečte rizikové miesta. V utajení! Hlavne žiadne uniformy! Ideálne, ak atentátnikov dostaneme živých. V žiadnom prípade neriskujte. Ak sa budú brániť, zlikvidujte ich!“ ddodal Fojt s úplnou vážnosťou.

„Pán kapitán, ja sa vám určite viac zídem v Žiline. Ako jediný viem plynulo po maďarsky,“ ozval sa seržant Vámoš z davu četníkov.

„Áno, to by sa nám mohlo hodiť. V poriadku, pošleme niekoho iného. Vy pôjdete tuto s poručíkom Sabolom do Bytče.“

„Rozkaz, kapitán!“ vyhrkol Čatloš a vstal. Prstom ukázal na troch četníkov, ktorí si pobrali veci a presunuli sa do iného vagóna.

„A druhé riziko?“ opäť prehovoril mladý seržant Vámoš. Kapitán ho ešte príliš dobre nepoznal. Bol jedným z tých, ktorých mu na misiu prideliť z veliteľstva.

„Ak im nevyjde útok na vlak, budú mať pripravený plán priamo v Žiline. Je tu priveľa maďarských špicľov. Aj medzi Slovákami. A určite si zohnali informátorov aj v Prahe, takže musíme počítať s tým, že majú rovnaké informácie ako my. O tom, kedy príde Šrobár, sa skôr či neskôr dozvedia. Ak v Žiline operuje bunka atentátnikov, je našou úlohou eliminovať ju. A nik sa o tom nedozvie. Za splnenie úlohy nebudeme spomenutí v titulkách novín. Dostaneme metál v nejakej malej kancelárii, a nebudeme o tom môcť rozprávať. Už len správy o pokuse o útok na predstaviteľov našej vlády by mohli mať neblahé následky. To by sme mali problém dostať na Slovensko všetkých tých úradníkov, četníkov, učiteľov a každého, koho tu potrebujeme. Je to jasné?“

Fojtovi muži jednohlasne súhlasili.

Onedlho vlak zastavil v stanici Hrabové. Každý vedel, čo má robiť. V zimnom nečase sa na odstavený vozeň zniesla tma rýchlo. Naplnili ho zásobami dreva, na stanici si zaobstarali pár diek a čajník. A tak v ňom čoskoro na piecke zabublala voda na čaj, zatiaľ čo vo vozni sa od praskajúceho dreva oblizovaného plameňmi šírilo príjemné teplo. Chlapi ešte nejaký ten čas trávili pri kartách, horúcom nápoji a hlasnej vrave. Dokonca sa k nim pridala aj Hana. Zato úradník Andráš sa neúspešne pokúšal zaspáť už od ôsmej hodiny večer. Nevedno, či mu v tom viac bránil hluk baviacich sa četníkov, alebo nepohodlná lavica, ktorá sa stala na pár ďalších nocí jeho nocležiskom.

Kapitán sa nad tým pousmial. Po nociach v chladných a vlhkých zákopoch talianskeho frontu mu vyhriaty vozeň a čalúnenie pripadali ako kráľovské pohodlie. Ešte si párkrát potiahol z fajky, zababušil sa do vlnenej deky a zavrel unavené oči. Mal za sebou dlhý deň a čakali ho ďalšie. Rozmýšľal o Čatlošovi a Sabolovi. Jeden bol teraz na ceste späť do Trenčína, kým druhý mal plné ruky práce na veliteľstve Národnej gardy vo Veľkej Bytči. Andreja Fojta únava pomaly opantávala, vlastné myšlienky sa mu zdali čoraz nejasnejšie a vzdialenejšie, až ich napokon úplne vytlačili neurčité sny plné spomienok.

Legionár Fojt začal precitať. Ako prvé zacítil teplo – sálalo zo zapálenej vaty, vedľa ktorej ležal zakrytý kožušinovým plášťom. Potom si uvedomil, že je noc. Nad hlavou sa mu rozprestieralo nekonečné tmavé nebo posiate žiariacimi hviezdami a kosák mesiaca. Ucítil sucho v ústach. Jazyk sa mu doslova lepil na podnebie a popraskané pery ho pálili. Opatrne sa posadil a rozhliadol. Vtedy si uvedomil, že necíti bolesť zo zranenia brucha, ktorá ho predtým poslala do bezvedomia. Náhlivo si začal telo prehmatávať končekmi prstov. Vyhrnul si prederavenú uniformu s hnedastým flakom okolo diery po priestrele. S nemým úžasom hľadel na zošitú a ošetrenú ranu.

Neznámy muž sedel na opačnej strane ohniska. Jeho rysy sa v míhotavom svetle plameňov zdali drsné a tvrdé. Vyzeral pohrúžený do myšlienok a stratený.

Fojt na neho najprv len nemo civel. V hlave mu vírilo množstvo otázok. Ako dlho bol mimo? Žeby tak dlho, až sa mu začala ošetrená rana celiť? Nie, to sa mu nevidelo. A kto je ten cudzinec?

„Ja... Ďakujem vám. Som Andrej Fojt... kapitán Andrej Fojt,“ vykoktal a pokúsil sa vstať. Bol však príliš slabý. Aj jeho rana sa pri pohybe ozvala. Namiesto plánovaného podania ruky len kývol hlavou s bolestivou grimasou v tvári.

Cudzinec si znovu niečo šepol sám pre seba a v jeho očiach sa objavil záblesk zelenej žiary.

Fojt sa vydesil. Spomenul si, že cudzinec urobil to isté aj predtým, ako na neho zrozumiteľne prehovoril pri prvom stretnutí.

„Nemali by ste vstávať, kapitán Andrej Fojt. Mali by ste spať, načerpať sily, nech sa vaše telo popasuje s liečbou, ktorú som na vás vykonal. V tomto svete nie je takmer žiadna mágia...“ povzdychol si muž a medzi prsty schytil privesok so zeleným kryštálom, ktorý mu visel na retiazke na krku. Zdalo sa, akoby privesok občas slabo zažiaril, rovnako ako oči jeho nositeľa. Hovoril tak čisto po slovensky, že nemohol byť cudzincom. Možno uhorský špeh, alebo dezertér túžiaci pridať sa k légii? Kapitánovi vírili v hlave všetky možnosti, vyhodnocoval situáciu z každého uhla. Nedokázal sa tomu ubrániť. V rodnej Nitre totiž pracoval ako žandár, a to sa odrazilo aj na jeho spôsobe uvažovania.

„Asi vám nerozumiem...“ Fojt sa zasekol uprostred vety a vydesene fľochol do plameňov. „Preboha, musíme to uhasiť!“ zvýšil hlas a začal sa súkať k ohnisku. No bol oveľa slabší, než si bol ochotný priznať. Nevládal vstať. Čím viac sa snažil, tým viac ho zaplavovala až neznesiteľná bolesť. Nakoniec sa zvalil späť a len zopakoval svoje slová: „Uhaste ten oheň...! Uhaste ten oheň!“

Skôr ako si ho opäť vzala do náručia tma, uvidel tvár cudzinca, ako sa nad ním skláňa a niečo mu hovorí. Ale jeho slová sa už k nemu nedostali. Zanikli vo víre sveta, ktorý sa v ten okamih na neho zrútil.

Vagón plný četníkov stál v stanici Hrabové neďaleko Velkej Bytče už dva dni. Na jeho dvere odrazu niekto náhlivo zaklopal. Dnu sa dovalil mladý seržant Vámoš. Ledva lapať dych a pozoroval, ako celé osadenstvo naraz zanechalo svoje rozrobené činnosti a svoje tváre natočilo k nemu.

„Kapitán!“ zvolal, keď sa mu konečne podarilo upokojiť.

„Hovorte, seržant!“ Kapitán v očakávaní vstal, a tak ako ostatní uprel svoj nedočkavý zrak na mladíka.

„Garda... garda porazila Maďarov pri Zemianskej Kotešovej!“ vykŕkotal Vámoš a sťažka sa zvalil na lavicu.

„To je skvelá správa!“ skríkol úradník Andráš. „Slečna Binderoová, zapíšte, čo vám tuto seržant Vámoš k tomu povie. Ja zatiaľ pobežím na stanicu telegrafovať do Prahy!“ vyhrkol, náhlivo si obliekol teplý kabát a vybehol von.

Ostatní sa ako supy zhŕkli okolo mladíka a zavalili ho desiatkami otázok. Bol z nich zmätený, a ani ich poriadne nestíhal registrovať, tak veľmi sa četníci prekrikovali.

„Upokojte sa, páni!“ vstúpil medzi nich kapitán a posadil sa vedľa Vámoša. V tom okamihu všetci zmĺkli a len ticho pozorovali nadriadeného. Kapitán mal v tvári ustarostený výraz, ktorý už jeho muži dobre poznali.

„Čo poručík Sabol? Je v poriadku?“ opýtal sa.

„Áno, pán kapitán. Je v poriadku. Ostal na mieste, pomáha so

zriadením obväziska pre ranených. Odkazuje, že sa vráti zajtra. Vraj ho tam potrebujú.“

„Hmm, to je celý on,“ skonštatoval Fojt a viditeľne sa mu ulavilo. Mal o svojho priateľa strach. Aj keď vedel, že Sabola šťastie neopúšťa, najmä ak mal na hrudi svoj medailón. „Aké sme utrpeli straty? A Maďari?“

„To vám neviem presne povedať, ale garda zajala dosť nepriateľov. Malej časti sa však podarilo stiahnuť späť do Žiliny.“

„Takže nám neostáva iné než znova čakať. Oddýchnite si, seržant, isto ste sem trielili cez pol chotára. Chlapi, doneste mu niečo teplé pod zub. A zabezpečte u prednostu stanice lokomotívu, ktorá bude pripravená zaviesť nás do Žiliny, hneď ako to bude možné!“ nariadil, ešte Vámoša uznanlivo poklepal po ramene a vybral sa k dverám.

Aj na neho čakalo niekoľko telegrafov. Predovšetkým sa potreboval spojiť s Čatlošom a zistiť, ako sa mu darí so zabezpečením trate. A okrem toho sa tešil na šálku dobrej kávy. Konečne mal zámienuku na nejaký čas opustiť svoje improvizované veliteľstvo na koľajniciach. Zamyslene sa zahľadel na Andrášovu zapisovateľku. Milá spoločnosť by sa mu zišla.

„Slečna Binderová, nepridáte sa ku mne? Isto aj vám padne vhod stráviť nejaký čas mimo tohto nášho dočasného domova. Navyše, viem o skvelej kaviarni neďaleko synagógy v Bytči.“

„To má byť pozvanie na kávu, kapitán?“

„Isteže, slečna,“ odpovedal a na perách sa mu mihol nepatrný úsmev. Kútikom oka si všimol, že pohľady mužov prekvapene preskakujú medzi ním a Hanou Binderovou. Bol si takmer istý, že ho v takejto situácii ešte nik z podriadených nevidel. „Budem pritom, samozrejme, potrebovať vaše zapisovateľské schopnosti. Ale tú opachu so sebou ťahať nemusíte. Pokojne si poznámky zapíšete ručne, neskôr si ich v pokoji prepíšete na stroji. Pán Andráš mi určite odpustí, ak vás takto využijem,“ zaklamal. Žiadne poznámky totiž diktovať v pláne nemal.

„Pána Andráša do toho, čo robím vo svojom voľnom čase, nič,“ usmiala sa Binderová. Pozvanie od kapitána ju zaskočilo, no musela si priznať, že príjemne. Hoci od nej mohol byť aj o dobrých desať

rokov starší, niečo ju k nemu priťahovalo. To tie jeho smutné hnedé oči. Vábili ju ako magnet a pociťovala nutkanie odhaliť, čo sa za nimi ukrýva. Bola rozhodnutá zistiť to. A viac by sa jej nemusela naskytnúť lepšia príležitosť, akou sa práve šálka dobrej kávy javila.

A tak táto dvojica neskôr spolu vyrazila na stanicu, odkiaľ ju do mesta na miestny výbor zaviezol šofér autom Laurin & Klement model S. Tam plánoval kapitán Fojt najskôr zistiť podrobnosti o situácii na bojisku.

„Všimla som si, že poručíkovi Sabolovi dosť dôverujete. Poznáte sa dlho?“ Hana si cestu užívala, usadená v pohodlnom čalúnenom interiéri vozidla.

„Mám pocit, že sa poznáme celú večnosť,“ hlesol kapitán a zahľadel sa na svoju spolucestujúcu. V skutočnosti ubehol len rok, odkedy poručíka stretol prvýkrát. No za ten krátky čas s ním prežil veci, o ktorých by prisahal, že nie sú možné. Vždy sa považoval za racionálneho človeka, dokonca aj evanjelickú vieru mal, takpovediac, len na papieri a pre radosť rodičom a bývalej žene. No jeho vnímanie sveta dostávalo pri Sabolovi také trhliny, že už bol ochotný uveriť takmer všetkému...

Nad hlavou Andreja Fojta, kapitána československej légie v Taliansku, sa tentoraz rozprestieralo modré nebo. Iba pár chumáčov bielych oblakov hnal slabý vietor ponad pohorie Monte Grappa kamsi na sever. Vojak sa opatrne posadil a rozhliadol. Po cudzincovi nebolo ani stopy. Chvíľu mu trvalo, kým si spomenul na minulú noc. Vystrašene sa pozrel na ohnisko. Z horiacej vatry ostala len pahreba, ešte z nej sálalo trochu tepla.

Fojt ťažko prehltol, ale hrče v hrdle sa nezbavil. Sucho v ústach sa zdalo byť ešte horšie než v noci. Dľaňami si pretrel oči aj strniskom zarastenú tvár a zvažoval, čo robiť. Ubehol deň od ničivého rakúsko-uhorského útoku. Jeho muži padli pri obrane svojho úseku frontu, malého opevnenia nad lesom pod strmými skalnými bralami pohoria. Veliteľstvo muselo o útoku vedieť. Určite niekto vyšle

hliadky. Otázka bola, kedy sa tak stane. Ak útok prebehol na celej línii opevnení, možno to potrvá...

Neďaleko si napokon všimol aj muža, ktorý ho zachránil. Videl, ako chytil jedno z tiel a za nohy ho dotiahol k zákopu, do ktorého ho opatrne spustil. Väčšina padlých už odpočívala na dne. Zmrznuté telá uviaznuté v smrteľnom krči postupne kapitánovi mizli spred očí.

„Tamto je nejaká voda, kapitán Andrej Fojt,“ oznámil cudzinec a ukázal prstom na dve plechové čutory kúsok od ohniska. Kapitán si ich predtým nevšimol. Opatrne vstal, stále zababušený v kožušinovom plášti od svojho záchrancu, urobil pár krokov a načiahol sa po vodu. Ešte bola teplá, dokonca v nej cítil aj chuť nejakých bylín. Jeho hrdlu nápoj dobre padol. Na pár hltov do seba vyprázdnil celý obsah a spokojne sa usadil.

„Ďakujem vám. Ja... Ani neviem, kto ste!“ zvolal na neznámeho. Pripadal mu zvláštny. Jeho odev, vzhľad, celkové správanie. Ako by nepatril do tohto sveta a tejto doby. Kameň na privesku, žiara v očiach a divná reč, akou hovoril, keď sa prvýkrát stretli, to všetko ho v názore utvrdzovalo.

Kapitánovi sa odrazu čosi nezdalo. Prerušil niť svojich myšlienok a nastražil uši. Čosi začul. Niečo desivo známe.

Ozval sa ohlušujúci výbuch. Len pár desiatok metrov od cudzinca dopadol delostrelecký granát. Zaryl sa do zeme a do vzduchu sa vyvalila sprška hliny a šrapnelov. Tlaková vlna sa prehnala okolím.

Fojtovi ešte neprestalo zvoniť v ušiach a už sa neďaleko ozval ďalší tresk.

A po ňom ďalší a ďalší.

Projektily rozrývali zem, miešali sneh s hlinou. Príchod novej salvy sprevádzal svištavý zvuk, ktorý splýval s výbuchmi.

„Do zákopu! Do zákopu!“ zakričal z plných pľúc na muža a ukázal na najbližšie vyhlbené opevnenie. Sám sa rozbehol a inštinktívne doň skočil. Tvrdopadol na zamrznutú zem na dne a vyrazil si dych. Keď sa ako-tak spamätal, náhlivo vystrčil hlavu, aby pohľadal cudzinca.

Ten zbesilo pobehoval, zakrýval si uši a reval z plných pľúc. Náhle však zastal. Začal si šmátrať v mešci na opasku, čosi odtiaľ vytiahol

a dal si to na krk, na ktorom mu už visel zelený kameň. Fojt na tú dialku dobre nedovidel, no domnieval sa, že ide o nejaký medailón, skrátka ďalší prívesok. Potom si chlap čupol na koleno s dlaňami na ušiach a čakal.

„Bežte do zákopu!“ zúfalo na neho znova zakričal kapitán. Scéna, ktorú pred sebou videl, ho doslova paralyzovala. Nedokázal sa ani pohnúť, strach prenikol každou jeho bunkou a donútil ho len bezmocne sa prizerať.

A pritom to videl už toľkokrát! Mužov roztrhaných delostreleckou palbou na franforce. Vojakov, ktorí sa pod jeho velením premenili na neforemnú masu otrhaných údov. Z tých spomienok mu prišlo zle.

No muž na jeho volanie nedbal. Iba nehybne kľačal, zatiaľ čo okolo neho zúrilo peklo. Projektily dopadali po okolí za sprievodu narastajúceho hluku a chaosu. Črepiny, hrudy hliny a kamene vytrhnuté z objatia zeme lietali všade. A trvalo to nekonečne dlho.

Keď aj ozvena posledného výbuchu napokon utíchla a z nových kráterov stúpali k nebu kúdoly dymu, cudzinec ďalej mlčky zotrval na svojom mieste.

Kapitán neveril vlastným očiam. So zatajeným dychom sa vyšplhal z úkrytu a kolísavou chôdzou sa čo najrýchlejšie presunul k neznámemu.

„Ste v poriadku?“ šepol.

Ten akoby v kľačiacej polohe ustrnul.

„Som...“ odvetil mu po chvíli a opatrne sa postavil. „Isto nie som v pekle?“ opýtal sa s vydesenými očami.

„Nie v tom skutočnom,“ prehodil Fojt a nezabránil svojim perám, aby sa skrivil do jemného úsmevu. Bol rád, že to obaja prežili. Dokonca bez jediného škrabanca. „Mali ste šťastie...“

„Mal.“ Chytil si medailón, ktorý mu visel na hrudi, a vtisol naň bozk. Nato sa zadíval kamsi na zem vedľa kapitánových nôh. Vystrel pred seba ruku, akoby chcel pohladíť verného psa, no potom sa zháčil a ruku zas stiahol.

„To tá vatra,“ snažil sa cudzincovi vysvetliť situáciu kapitán a aj sám sa zahľadel na prázdne miesto vedľa seba. No nevidel tam nič. „Vďaka nej zistili, že tu ostala nejaká posádka. Musíme si dávať väčší pozor,“ uzavrel.